

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem
VT 2018

Det här är jag, vem är du?

– Jagets betydelse i barns fria lek på fritidshem

Maisam Kalaf och Malin Uvemark Nordström

Fakulteten för Lärarutbildning

Högskolan Kristianstad | www.hkr.se

Författare

Maisam Kalaf och Malin Uvemark Nordström

Titel

Det här är jag, vem är du? Jagets betydelse i barns fria lek på fritidshem.

Handledare

Adam Droppe

Examinator/

Sara Lenninger

Abstract

Syftet med studien är att undersöka barns identitetsskapande genom leken. Leken betyder mycket för barns liv och den ger oss stora möjligheter att kunna studera barns beteende såväl som utveckling. Med hjälp av kvalitativa observationer på ett fritidshem med barn i årskurs ett till tre kunde vi undersöka barns identitetsskapande med George Herbert Meads teori om den signifikanta andra via deras fria lek. Meads teorier har varit en utgångspunkt för vår studie. Resultatet vi kom fram till var att barn genom deras fria lek på fritidshem skapar sin identitet utifrån andra i sin omgivning. Slutsatsen som vi har dragit från resultaten är att den fria leken inte endast har betydelse på individens identitetsskapande utan även individens relation till andra i sin omgivning.

Ämnesord/

Barn, lek, fritidshem, Mead, identitetsskapande

Innehåll

1. Inledning	5
1.1. Bakgrund	6
1.2. Syfte	7
1.3. Frågeställning	7
1.4. Avgränsningar	7
2. Litteraturgenomgång med forskningsöversikt	8
2.1. Identitet	8
2.2. Sociala relationer	9
2.3. Dialog genom samspel och kamratrelation	10
2.4. Rollövertagande	11
2.5. I och Me	11
2.6. Sammanfattning	12
3. Teoretiskt perspektiv	13
3.1. Signifikanta andra	14
3.2. Rollövertagande	14
3.3. I och Me; en del av jaget	15
3.4. Förverkligande av jaget	16
4. Metod och bearbetning av empiri	16
4.1. Val av insamlingsmetod	17
4.2. Val och beskrivning av undersökningsgrupp	18
4.3. Genomförande	19
4.4. Bearbetning och analys av det insamlade materialet	19
4.5. Etiska överväganden	20
5. Redovisning av resultat	21
5.1. Observation 1	21

5.2. Observation 2.....	24
6. Sammanfattande analys av resultat.....	28
7. Diskussion.....	29
7.1. Yrkesrelevans	32
7.2. Metoddiskussion.....	33
7.3. Förslag till fortsatt forskning	34
8. Referenser.....	35
9. Bilagor	37
9.1. Bilaga 1 informanter 1	37
9.2. Bilaga 2 informanter 2.....	38

1. Inledning

Den fria leken i fritidsverksamheten anses vara viktig och värdefull. En betydelsefull aspekt med den fria leken är att barn lär sig samspela med andra. Sociala relationer är en central del i fritidshemmens pedagogiska arbete då både leken och den sociala gemenskapen är en stor del i barns utveckling och identitetsskapande.

Lärare i fritidshemsverksamhet är skyldiga att följa olika styrdokument. FN:s konvention om barns rättigheter har Sveriges regering skrivit på och lovat att följa, den behandlar barns mänskliga rättigheter som barns rätt till social utveckling och lek (unicef). Ett annat styrdokument som lärare på fritidshem är bunden till att följa är läroplanen för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet. I läroplanen står det att ”medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar” (Skolverket, 2017, s.7). Det är också fritidshemmets syfte att barn i fritidshemsverksamheten ska få möjlighet att pröva sin identitet (Skolverket, 2017).

Men vad är lek? Efter att ha läst flera forskares beskrivning av *lek* kan vi konstatera att *lek* är svårdefinierat. Tullgren (2004) har skrivit att leken är en naturlig fortlöpande företeelse för barn över hela världen och genom alla tider. Lek är barns frihet och glädje såväl som en sysselsättning i barns verksamhet där barn kan utforska sig själva och världen omkring sig. Leken är en pedagogisk metod som kan hjälpa till att stärka olika funktioner hos barn (Tullgren 2004). Medan Persson (2006) säger att barn väljer leken frivillig själva och att de vill att leken ska vara lustbetonad och inte målstyrd. Barns lek är en självständig aktivitet och ett sätt för barn att utveckla sin fysik, mentalitet och moral. Leken uppmuntrar barn att tala, visa och förstå andras känslor (Persson 2006).

Leken för barn är något som inte kan tolkas med ord och är ett tecken som visar att leken är på låtsats samt att de själva styr över denna. Leken är ett hjälpmedel för barn att utveckla sina kunskaper och sin fantasi för att sedan kunna skapa nya situationer som ger leken betydelse och inlärning på ett lekfullt sätt (Johansson & Ljusberg 2004).

Däremot säger Palla att jaget hos individen samt identiteten är något som fortsätter att utvecklas så länge individen förhåller sig till andra i sin omgivning (Palla 2011). Med lek kan barn skapa sin identitet genom relationer som skapas med andra individer i barnets omgivning (Gustafsson 2006).

1.1. Bakgrund

I fritidshemsverksamheten är lek ett viktigt område som är centralt för barns utveckling. Leken är ett lärande samt skapande där barn kan kognitivt, socialt och språkligt utvecklas såväl som utveckla sin identitet. Barn kan utveckla leken till många olika modeller för att utforska olika personligheter (Persson 2008, Johansson & Ljusberg 2004). Det är även ett sätt för barn att kunna pröva vuxnas roller samt utöka deras kunskaper om vuxenlivet och arbetslivet (Tullgren 2004).

Den fria leken på rasterna under skoltid och på fritidshem har stor betydelse för barn då de själva får välja vad de vill leka med. Leken har stor betydelse för barns lärande att bygga upp sin kreativitet, nyfikenhet och fantasi. En lek kan vara rolig och väcka barns olika intressen men den kan också medföra konflikter och problem som behövs lösas (Persson 2006).

Dessutom har identitetsprocessen i hög grad beroende på känslor som är förbindelse till den signifikanta andra som till exempel leende, kramar och respons. När barn är med andra i sin omgivning behöver individen få en reaktion från sina kamrater genom att de vissa att hen är viktigt som en social varelse. Barn i sin lek behöver alltid respons och bekräftelse för att kunna utveckla samt skapa sin identitet, om barnet inte fått tillräckligt med respons kan det leda till att barnet blir förvirrat samt inte förstår andra i sin omgivning som kan resultera i konflikter och andra problem med varandra (Ihrskog 2006).

Lek är en lockande och lustbetonad väg för barn som är beroende av barnets ålder samt intressen. Barn väljer vad de vill leka med utifrån det material de har tillgänglighet till. I den fria leken väljer barn ofta att leka lekar som växla mellan hämning som är en sorts

av övningslekar eller vad de har sett och hört hos vuxna. Lek för barn är en möjlighet att få leka på låtsas och ha kontroll såväl som ansvar för sin egen lek. Med fria leken kan barn få bearbeta och hantera sina känslor samt erfarenheter mer än vad de gör i verkligheten (Persson 2006).

Kamrater och vänner är viktiga i barns omgivning då det ökar möjligheterna för att kunna skapa sin identitet, kamraterna ger näring till barnet och en hjälp till att skapa sin identitet. Relationer till andra är en social hjälp och en bekräftelse till deras identitetsskapande. Barns vänskap och samspel med andra är en tillförlitlighet att utveckla såväl som uppfatta sitt eget jag (Ihrskog 2006). Vänskapsrelationer för barn innebär en utbytesrelation som Ihrskog beskriver som ”många vänner, många jag” (Ihrskog 2006, s.31).

1.2. Syfte

Med rapporten vill vi undersöka och skapa en överblick och fördjupande förståelse om hur den fria leken skapar samt bidrar till barns identitetsskapande i samspel med andra på de svenska fritidshemmen. Eftersom leken har en central roll i fritidsverksamheten och är viktig för barns utveckling att samspela med andra såväl som personlighetsutveckling. Syftet är att få insyn samt förtydliga på vilket sätt leken är viktig i barns utveckling samt förbindelse till att skapa sin identitet. Få en synlig förklaring genom observationer om andra runtomkring individen kan påverka skapandet av identiteten, och om andra runt omkring är med och påverkar blir denna påverkan till fördel eller nackdel för individen.

1.3. Frågeställning

På vilket sätt kan den fria leken bidra till identitetsskapande?

Hur påverkas barns identitetsskapande i fri lek genom den signifikanta andre på fritidshem?

1.4. Avgränsningar

I vår studie har vi inte fokuserat på genusidentitet utan vi har tittat allmänt på barn.

Både pojkar och flickor var med under våra observationer. Vi har inte tagit hänsyn till

var någonstans barnen har befunnit sig på fritidshemmet utan vi har observerat både inomhuslek och utomhuslek. Vi har även avgränsat oss genom att endast utföra observationer på ett fritidshem vid ett observationstillfälle. Vi valde att endast ha ett observationstillfälle på grund av att Meads teorier är fokuserade på detaljer hos individer och därför kan få mycket att observera, av den orsaken ansåg vi att ett tillfälle skulle kunna vara tillräckligt för undersökningen. Vi har inte observerat några pedagoger utan endast barn eftersom undersökningen hade blivit för omfattande och fått ett annat perspektiv. Detta perspektiv har vi gett som ett förslag till en fortsättning av studien.

2. Litteraturgenomgång med forskningsöversikt

I det här avsnittet vill vi ge en insyn i vad tidigare forskning visat i ämnet och lyfter fram sådant som har varit relevant utifrån vår undersökning med fokus på identitet, sociala relationer, dialog genom samspel och kamratrelationer, rollövertagande samt I och Me. Vår uppdelning i detta avsnitt är en följd av hur forskare tidigare har delat in det.

2.1. Identitet

Enligt Gustafsson (2006) skapas barns identitet genom relationen till andra individer som befinner sig runt barnet. I forskningen liknas barns identitet med ett arbete och att det är en process som sker i barnets liv i relation till andra. Identitetsskapande påverkas av vart barnet befinner sig som till exempel skolan eller andra platser. Gustafsson anser att platsen har stor inverkan på barns förhållande mellan deltagarna samt att den har fysisk, social och mental påverkan för barn. Identitetsskapande en pågående process som samspelar med andra sociala och kulturella sammanhang och vuxna behöver ha förståelse för hur barn gör samt leker såväl som vad som sker på platsen. I forskningen uppmärksammas det att barn är olika och att det är en utgångspunkt för deras sociala skapande (Gustafsson 2006).

Palla (2011) har i sin forskning *Med blicken på barnet om olikheter inom förskolan som diskurs* slagit fast att individen uppfattar sig själv genom samspelet mellan sin personliga och sociala identitet. Dessutom har Palla undersökt individens uppfattning

om sig själv genom samspelet mellan individen samt den sociala identiteten. Palla menade att individen genom relationen till andra i sin omgivning är subjektet när det handlar om deltagande i den sociala sammansättningen av verkligheten. Jaget och identitet är något som fortsätter att utvecklas eftersom individen kan fortsätta att placera sig i förhållande till andra individer i sin omgivning (Palla 2011).

Ihrskog (2006) beskriver i sin forskning *Kompisar och kamrater, barns och ungas villkor för relationsskapande i vardagen* att barnets identitet inte utvecklas om individen bara samtalar om sitt eget jag, inte är omtänksam mot individer såväl som kamrater i sin omgivning eller om det endast är tystnad mellan individer. Identitetsutveckling är beroende av de signifikanta andra för tillhörigheten och känslorna som har stor betydelse för skapandet. För att identiteten ska skapas är barn alltid i behov av att få respons och reaktion från sin omgivning som sedan används som en konfirmation att hen är en viktig social varelse. Med respons och konfirmation kan individen skapa såväl som stärka sin identitet, men om detta inte sker kan barnet bli förvirrat som sedan kan resultera i att barnet inte kan hänga med i händelser i omgivningen (Ihrskog 2006).

2.2. Sociala relationer

I Barns samlärande, en forskningsöversikt undersöker Williams, Sheridan och Samuelsson (2000) barns sociala och kulturella aspekter. Barns förväntningar på varandra är beroende av kön, ålder och språk. Barns samspel varierar mellan barns kulturella såväl som sociala grupperingar och att de har stor betydelse för barns samarbetsförmåga. Det kan hjälpa barn med att lösa gemensamma problem och att de kan lära sig av varandra. Barnens samspel och goda relationer påverkar även barnens förutsättningar. Det är viktigt att barn som skall arbeta tillsammans får tid att lära känna varandra samt utveckla djupare relationer. Barn som inte känner varandra väl eller är ovänner ofta fastnar i diskussionen om hur arbetet skall fördelas samtidigt som barnen tävlar inbördes om vem som skall styra och leda gruppen. Kön är en faktor som har stor betydelse för barns samarbete. Barn i åldersblandade klasser väljer frivilligt först att samarbeta med kamrater i samma ålder (Williams, Sheridan & Samuelsson 2000).

2.3. Dialog genom samspel och kamratrelation

Enligt forskningen ”Nya former för lärande, leken som ett redskap i lärandet i miljö i grundskolans tidigare årskurser” (Persson 2006) är dialogen en del av leken och ett samspel som sker mellan barn. Barn utvecklas när de får hjälp av sina kamrater och när de samspelar med varandra. Dialogen är en teknik som barn använder sig av för att kunna kommunicera med varandra och den hjälper barn att kunna upptäcka nya kunskaper samt ta fram de kunskaper som de redan har. Barns leksamtal innehåller frågor och svar men även reflektioner som gör att barns kunskap alltid är tillgänglig. Dialogen är en viktig metod för barn som kan leda till kunskap och förståelse, barnen kan genom dialogen uttrycka sig i olika sammanhang som sedan kan användas i deras vardagliga liv. Persson menade att dialogen är metakognitiv och bidrar till barns förutsättningar att kunna se på sitt lärande. Dialogen bidrar till olika möjligheter som till exempel att barn fortsätter att reflektera även om de kan sätta sig in i andras perspektiv genom att kommunicera och samspela i olika lekar (Persson 2006).

I en annan studie som Williams, Sheridan & Samuelsson (2000) har skrivit står det att i en dialog mellan barn är det naturligt att barn utbyter idéer mellan varandra, dialogen omfattar olika kritiska delar av logiskt tänkande som kontroll av idéer och planering av strategier. Dialogen med andra människor är något som eftersträvas i samspelet med andra, då barns lärande sker i ett samspel där språket är ett sätt att kommunicera. Barn skapar sin egen kamratkultur genom att omvandla den information de får från vuxenvärlden, leken är en möjlighet för dem att skifta fram och tillbaka mellan vuxen- och barnkultur (Williams, Sheridan & Samuelsson 2000).

Ihrskog (2006) har studerat jaget och me från olika perspektiv där sociala samspel är utgångspunkten för individens skapande av identitet. Gester är en del av individens språk, det innebär att de har stor betydelse och är en stimulus för andra som deltar i den sociala handlingen. Gester är vad individen bemöter och reagerar omedvetet på, alltså är det individens första attityd mot hur individens känslor uttrycks. Gester är ett redskap som hjälper individen men även andra att reagera, genom att uttrycka sina känslor och kunna visa dem med sin attityd eller röstläge där gester väcker samma känslor hos andra. I medvetna eller signifikanta samtalen med gester är en passande samt effektiv

process för den gemensamma anpassningen inom en social handling. Var och en av de individer som slutför en social handling intar andras attityd mot sig själv samt sina egna gester. Språket i den sociala interaktionen är en samling av symboler, där symbolerna svarar mot ett visst innehåll. Samspel samt kommunikation för individen är en typ av symboler samt att de kan betyda samma sak för de inblandade (Ihrskog 2006).

I Ihrskogs (2006) forskning består av olika delar som hur individen använder tal, klang och ansiktsuttryck. Människor är en social varelse, jaguppfattning tillsammans med medvetande hos individen formar ett samspel som sker genom det sociala sammanhanget med andra individer i omgivningen. Vänner och kamrater är viktiga för barns sociala nätverk. Kamratrelationer är viktiga för individen för att kunna skapa förtrolighet, självförtroende samt självförtrogenhet. Identitetsprocessen är i behov av signifikanta andra, därför att genom den signifikanta andra kan individen bemöta andra individer på ett positivt sätt (Ihrskog 2006).

2.4. Rollövertagande

I Ihrskogs (2006) forskning studeras barns attitydövertagande, som förklaras med att barn tar andras attityder eller roller när de gör sin uppfattning av den signifikanta andra. Barn visar sin attityds olikheter när de hör ihop med den signifikanta andra och försöker prova olika roller i världen utifrån olika rollers perspektiv. Rollövertagande är att barn inte kan samspele i olika roller samtidigt, eftersom deras rollövertagande har olika nivåer. Barn börjar med rollövertagande och provar olika roller först när de är ensamma i sin lek, sedan går de över till att prova andra roller som kan vara beroende av vad barnet har för andra barn i sin omgivning. Rollövertagande utvecklar och förändrar barns identitet. Identiteten formas genom samspelet med andra, varje individ är en social varelse som försöker få betydelse i det hen gör (Ihrskog 2006).

2.5. I och Me

Ihrskog (2006) förklarar i sin forskning *Kompisar och kamrater, barns och ungas villkor för relationsskapande i vardagen* Meads teori om I och Me. Där Ihrskog (2006) säger att I är subjektjaget och att Me är objektjaget, och båda två skapar individens personlighet och identitet. I och Me finns till för individens tankeprocess samt tänkande. Det är en kommunikation som pågår inom individens I och Me. Dialogen som sker

mellan individer innebär att det även byggs en dialog mellan I och Me hos varje individ. Ihrskogs förklaring av Meads begrepp är att jagmedvetandet bildas när objektet blir till subjekt. Jaget och medvetandet är en social process som skapas genom den sociala förbindelsen (Ihrskog 2006).

Berg (2001) har i sin forskning ”Varifrån kommer då detta jag, om jaget och Me” gjort en jämförelse mellan Meads teori samt Giddens teori (1984). Berg förklarade vad båda teorier innebär samt vad meningen med jaget och miget är. Enligt Bergs (2001) beskrivning om jag och mig kompletterar båda varandra hos individen men samtidigt har var och en olika synpunkter genom att båda är enskilda samt har olika väsen och genes. Berg (2001) har i sin forskning förklarat att Miget anknyter till de vardagliga rutiner samt struktur som är en viktig del hos individen. Berg menade att rutiner samt struktur är båda synliga i individens sociala liv och kallas för social identitet. Jaget är individens aktiva vilja som drar till sig “mig” samt reflektion av den sociala förbindelsen (Berg 2001). Enligt Bergs förklaring börjar barn utveckla ett själv som är liknande det sociala sammanhang som finns tidigt i deras liv. Berg menade att relationen mellan jag/mig/du är en inre språkrelation som förenar den icke-socialiserade delen av individen av jaget med det sociala självet. Genom språkets speglingsprocess blir den samtalande varelsen ett objekt för sin egen förnimmelse. Att medvetandet är ett resultat av språket och inte tvärtom, är en tes i den interaktionistiska teorin (Berg 2001)

2.6. Sammanfattning

Vi sammanfattar forskningsöversikten om barns identitetsskapande samt vilka delar som påverkar och formar jaget. Forskare har i sina studier kommit fram till att barns identitet skapas genom att samspela och relatera till andra individer som finns i deras omgivning.

Vi anser att studierna har gemensamt att de belyser vikten av att individen interagerar med sin omgivning och att detta samspel är centralt för att identiteten ska fortsätta att utvecklas. Ihrskog poängterade att den signifikanta andra är en del av det identitetsskapandet och det var endast Ihrskog som kom fram i sin forskning till att andras attityd kan vara en del av individens identitet, vilket förklarades att genom lek

spelar barn olika roller som de tar med sig från till exempel de vuxna som finns i deras omgivning. De roller som barn ser härmar barn inom leken. Forskarna i genomgången har mest skrivit om relation samt samspel med andra individer men de har inte förklarat det med begreppet den signifikanta andra, vilket Ihrskog gjorde. Forskarna är överens om att identiteten är en pågående process som fortsätter att påverkas av andra i omgivningen samt av individer som barnet har en relation till. Persson lyfte i sin forskning fram att dialog är en del av språket och att det är en teknik som underlättar interaktionen. Genom dialogen kan barn kommunicera med varandra samt utbyta idéer och tankar med varandra. Ihrskog förklarade att språket är en stimulering för barns sociala handling. Ihrskog och Berg nämnde att jaget i individen är uppdelat i I och Me samt vilka av dessa delar som påverkar mest av relationen till andra individer, samt att det sker en utveckling hos I och Me när de kommunicerar samt samspekar med andra.

3. Teoretiskt perspektiv

I vår undersökning har vi valt att utgå från George Meads teorier om den signifikanta andra samt I och Me i jaget. Mead var en filosof samt socialpsykolog som tillhörde symbolisk interaktionism och pragmatismens tradition, han föddes 1863 och dog 1931. Han har inte offentliggjort sina egna teorier utan endast ett antal uppsatser. Efter hans död har hans studenter studerat hans teori och på så sätt har teorierna blivit mer kända. Vi kommer att använda Meads begrepp som stöd vid vår analys och resultatsammanställning. Meads teori utgår från att varje individ avspeglar sig i samhället genom kommunikationen med omgivningen och genom att ta andras roller. Signifikanta andra är till exempel föräldrar, kompisar, syskon och lärare som påverkar barnet. Barn bygger sin identitet i relation till det barnet möter i sin verklighet och barn tar över andras roller eller anpassar sig efter sin omgivning (Mead 1976). Mead har i sin teori förklarat att individer kan följa sin handling samt erfarenhet i det dagliga livet. Ibland säger och gör individer saker som inte stämmer med den egna identiteten. Kommunikation med andra samt de sociala erfarenheterna påverkar individens identitet. Individens relation till andra kan se olika ut beroende på hur nära de står andra individer i sin omgivning. Mead har också i sin teori beskrivit att individen kan få sina tankar samt idéer från andra men som individen är omedveten om. Mead menade att när individen blir medveten om sin process så kan det ge idéer (Mead 1976).

3.1. Signifikanta andra

Den signifikanta andra är ett av Meads begrepp som han menade innebar det som hjälper individen att definiera sig själv som människa. Vem som kan fungera som den signifikanta andra kan vara till exempel lärare, kompisar, föräldrar och syskon som kan influera barnet. Mead har delat in den signifikanta andra i olika delar i individens utvecklingsgång där *kommunikation* och *gester* är viktiga delar i jagets utveckling. Mead anser att den sociala processen som han kallar kommunikation är ansvarig för att jaget uppkommer (Mead 1976).

Kommunikation är en form av individens beteende samt det som gör objektet i jaget. Kommunikation är en del av de signifikanta symboler samt ett beteende som presenterar ett jag. Mead förklarade i sin teori att den sociala processen hos individen är en del av barns utveckling. När barn leker en speciell lek kan det finnas barn som inte gillar att vara med och då är det viktigt att arbeta för att stärka barnets förhållande till andra i leken. Enligt Mead är leken en möjlighet till utveckling för barnets moral samt att den gör att barnet lär sig om samhället. Mead anser att barns språk är en del av den sociala organisationen och som leder till utveckling av barnets identitet (Mead 1976).

Gester innebär att individen sätter sig in i andras situationer samt tar andras roller. Gestens funktion är att anpassa samt göra individens händelse greppbar genom att förstå hur andra gör och på så sätt skapas det signifikanta symboler. Gester uppkommer genom den sociala interaktionen. Mead menade att individen inte kan utveckla ett jag utan att möta andra, samt att individen inte kan vara en individ om vi inte kan bli en annan (Mead 1976).

3.2. Rollövertagande

Mead beskriver att barn utvecklar sitt själv genom rollövertagande som sker i leken. Barns sociala liv utvecklas genom leken, där barn tar över andra personers roller i sin omgivning. Genom lek spelar barn olika roller och att barn därför måste vara medvetna om vad andra i leken har för roller för att kunna leka tillsammans och för att kunna förstå vad deras roll i leken är. Mead anser att barns omvärld skapas genom leken då barn i sin lek låtsas att vara en annan person genom att förstå sig som mamma, lärare eller en

karaktär i barns berättelser. Barn stimuleras i rollövertagande när de kommer in i leken och genom det kan barn skapa sin egen respons. Barn utnyttjar sin egen respons och använder denna respons, för att kunna bygga upp sitt jag. Genom leken kan barn ta andra personers roller och barn kan växla mellan dessa roller med andra personer i sin omgivning. Barn har lätt att lämna de tagna rollerna och förvandlas igen till sitt eget verkliga jag. Att ta andras roller gör att barn lätt förändrar sitt beteende, språk och kroppsspråk för att kunna likna den riktiga personen (Mead 1976).

3.3. I och Me; en del av jaget

Enligt Mead har jaget hos individen en utveckling som inte finns med individen från skapelsen utan den uppkommer genom de sociala erfarenheter som individen gör. Mead förklarade att individens utveckling är ett resultat av individens relation till andra individer i sin omgivning. Mead menade med objekt att det är jagets egenskaper och att jagets egenskaper inte liknar andra individers objekt. Meads förklaring till jagets egenskaper är att ordet själv representerar både jagets subjekt samt objekt. Objekt är medvetande samt förstås som en upplevelse som jaget har erfarenhet av. Jaget som ett objekt är barns aktivitet som kan bestå av minnen samt fantasier, medan erfarenhet är en helhet i en aktivitet som är utanför kroppen, där jaget är för båda huvudobjekt. Mead har i sin teori delat jaget samt organism från varandra, genom det som han kallade dubbelgångare. Mead förklarade begreppet dubbelgångare som att individen har ett sakliknande jag som påverkas av sig själv samt påverkar andra människor samt skiljer sig direkt från organismen. Enligt Mead motsvarar dubbelgångare osynliga fantasikamrater. Osynliga fantasikamrater är en del av jaget som barn skapar i sin egen erfarenhet genom leken (Mead 1976).

Mead har delat jaget till två delar I och Me. I tolkas som samhällets medvetande medan Me tolkas som själv-medvetande. Både I och Me har sitt eget uttryck i jaget. I och Me är två olika faser som skiljer sig från varandra. Mead menade att om dessa två faser inte finns i jaget skulle det inte finnas något medvetet ansvar samt inte heller något nytt i erfarenheten hos jaget. Me är den delen av självet som kontrollerar attityden och tar över roller från andra individer i sin omgivning genom det sociala samspelet. Enligt Mead är det Me som bestämmer vårt beteende. Me är en organiserad samling av andras

attityder som man själv antar. I är organismens reaktion på de andras attityd i jaget. I är identitetens fria vilja som inte påverkas av andra. Mead menade att individen inte är medveten om det hen gör utan individen överraskar sig själv av sina egna handlingar (Mead 1976).

3.4. Förverkligande av jaget

Mead menade med sin teori att individen är en del av samhället samt medlem av det samhället. Att varje individ har en speciell bakgrund och ställning som skiljer sig från andra i sin omgivning och som är en del av samhället genom sitt förhållande till andra i samhället samt medlem med sina tankar. Som medlem i samhället har individen sin reaktion mot händelser i samhället samt att individen har rätt till att anpassa sig efter olika slags förändring som sker i omgivningen. Mead menade att respons är en del av det som händer i jaget. Mead beskrev att det finns olika sätt för jaget att förverkligas socialt genom individens förhållande till andra och att individen kan spela olika roller som förverkligar sitt jag genom till exempel ledarskap och förhållandet till andra individer (Mead 1976).

Mead beskrev att varje individ har sin egen organiserade struktur och att individen utvecklar sitt inre jag som kallas för personligheten. Den personliga utvecklingen sker med hjälp av individens erfarenhet och beteendeprocess i samhället. Mead menade att det inre jaget personligheten behöver vara överens med identiteten som är individens yttre jag. Enligt Mead är förverkligande av jaget att individen ska förstå sitt inre jag för att kunna återspegla detta till samhället och till andra i sin omgivning. Det finns olika sätt för att förverkliga jaget eftersom jaget är en social varelse som förverkligas genom förhållandet till andra. Mead menade att för att ett förverkligande av jaget ska ske, behöver jaget överta andra, då individen gör en jämförelse mellan sig själv och andra (Mead 1976).

4. Metod och bearbetning av empiri

I det här kapitlet kommer vi att redovisa vilket material vi har använt oss av samt hur vår undersökning genomfördes. Vi kommer att beskriva vår metod, urvalet till vår

studie samt redogöra för hur vi har genomfört detta genom observation och bearbetning i enlighet med etiska överväganden.

4.1. Val av insamlingsmetod

Vår insamling av material började med att vi gick igenom olika studier kring barns identitet och hur relationer hör ihop med lek. Vi fokuserade sedan på de studier som koncentrerade sig på barns identitet och lek. Efter det valde vi ut de teorier som vi ansåg kunde vara relevanta för vår studie och därefter valde vi metod för vår egen studie om barns lek och identitet.

Vi har valt att använda oss av kvalitativ observation och skriftliga källor som består av tidigare forskning samt fältanteckningar från våra observationer. Vi har utfört en kvalitativ undersökning, eftersom den lämpar sig för oss som vill få direkt tillgång till det som vi undersöker. Enligt Christoffersen och Johannessen (2015) är den kvalitativa metoden ett passande sätt för att samla in giltig information medan man är närvarande i själva miljön.

I vår undersökning har vi kommit överens om att dokumentera med hjälp av manuella anteckningar under våra observationer. Vi har enbart antecknat vad vi såg, hörde och vad som hände med block och penna. Observationerna var ostrukturerade vilket innebär att vi inte bestämt på förhand vilka detaljer som vi skulle observera och att den har en mer öppen inställning för att få en djupare insikt i visst fenomen. Det ger större flexibilitet till hur observationen ska genomföras. Skillnaden mellan den ostrukturerade observationen och den strukturerade observationen att den sistnämnda går efter ett schema och att man bestämmer vilka kategorier som ska observeras (Christoffersen och Johannessen 2015).

Vi hade planerat att göra våra observationer med videoinspelning som kunde ha varit en stor hjälp för att kunna se fler detaljer när det gäller kroppsspråk och tal. Det hade också varit lättare för oss att gå tillbaka till situationen istället för att vara beroende av våra anteckningar. Men under vår planeringsfas insåg vi att vi inte fick tillräckligt många

godkännande från vårdnadshavare för att videofilma. Vi prövade sedan att fråga på andra skolor men samma problem uppstod. Vi bestämde oss därför att genomföra våra observationer och anteckna manuellt. Vi valde också att dokumentera barnens teckningar som de utförde under observationen med fotografi som ett komplement till våra anteckningar när vi sedan gjorde vår analys.

Vi observerade barn i sin fria lek i både inne- och utomhusmiljö. Vi valde att observera under ett begränsat geografiskt område. Valet av den plats som forskaren väljer observera är en kontext som är viktigt utifrån den aktuella problemställning som forskaren har (Christoffersen & Johannessen 2015).

Innan observationerna påbörjades fick informanterna ge samtycke så att vi fick lov att observera dem. När vi började våra observationer hade vi presenterat oss inför barnen och förklarat för dem varför vi var där, vad vi kommer att göra och vad ska vi titta på. Det är viktigt att barnen känner till syftet med observationen (Christoffersen & Johannessen 2015).

4.2. Val och beskrivning av undersökningsgrupp

Vi har genomfört vår undersökning i en grundskola som ligger i Skåne. Vi hade kännedom om skolan sedan tidigare. Undersökningsgruppen utgörs av barn, både pojkar och flickor, som går i årskurs ett till tre. Vi valde att fokusera på detta åldersspan eftersom vi tänkte att barn i denna ålder kommit igång med både sin identitetsutveckling och sin kommunikation med andra. Vi har utfört fyra olika observationer, två observationer vardera under ett observationstillfälle på 40 minuter. Två grupper bestod av endast flickor, en grupp var blandad och en grupp bestod av bara pojkar. Vi bestämde oss för att en av oss skulle observera utomhus och den andra inomhus. Inledningsvis hade vi tänkt att vi skulle observera tillsammans och videofilma barnen men eftersom det var svårt att få vårdnadshavarnas tillstånd till detta så fick vi revidera våra metodval och valde att observera var för sig. Vi fick stor möjlighet att sprida oss mellan barnen. Namnen på våra informanter är fingerade.

4.3. Genomförande

Vi valde att göra flera observationer av fri lek på fritidshem, genom att skriva exakt vad vi såg, hörde och vad som hände. Alla observationer genomfördes vid ett observationstillfälle under en och samma dag. Vi har begränsat observationen genom att inte titta på mer än fyra situationer eftersom vi vet att det kommer att bli svårt att analysera ett mer omfattande material.

Studiens syfte är att undersöka hur barn skapar sin identitet genom sin fria lek. Efter vi bestämt oss för vad vi ville titta på inom fritidshemsverksamheten och sedan leta fram tidigare forskning som berör ämnet såväl som funderat ut vilken metod vi ska använda i studien, och därefter valde vi ut vilken skola vi skulle kontakta och skickade sedan ett brev till skoladministratören för att kunna få klartecken från skolans rektor samt arbetslagen för att kunna genomföra vår studie. Fritidshemmet som vi skulle observera i började sin verksamhet efter klockan ett på eftermiddagen så vi var där klockan ett. Vi väntade en kvart, sedan gick vi in och var med på deras samling. Vi började med att presentera oss själva och vårt uppdrag för dagen samt frågade dem om det var okej för dem att vi skulle titta på dem när de lekte. Därefter började barnen att sprida ut sig och spontant dela in sig i grupper. Vi började med att titta på alla grupper som lekte inne och vad de lekte med och sedan valde vi vilka grupper som vi skulle observera. Observationerna koncentrerade sig på barns lek och inte på pedagoger.

4.4. Bearbetning och analys av det insamlade materialet

För observation som kvalitativ metod finns det fem centrala begrepp. Enligt Christoffersen och Johannessen (2015) är observationerna som regel detaljerade beskrivningar av människors händelser, aktiviteter eller uppförande. För att utföra allt finns det begrepp som ingår och det första är att observatören kallas för forskare. Det andra är observation som är vad vi människor gör dagligen. Vi observerar genom vårt sinne och det är en sorts forskning vi gör, men observation som metod är betydligt mer strukturerad för att kunna få så mycket information och detaljer från händelse som möjligt. Vi har dokumenterat observationerna genom att anteckna. Vi antecknade det vi i stunden tänkte var relevant för vår studie. Nackdelen med denna metod var att det var svårt att kunna anteckna barns kroppsspråk som vi hade tänkt från början. Dessutom var

vädret dåligt så våra anteckningsblock blev blöta. Begreppet fältet är den plats som vi genomför vår observation på, i det här fallet en grundskola. Fjärde begreppet är kontext eller miljö som observationen konkret genomförs i. För vår del blev det skolgården som utemiljö samt klassrummet som innemiljö. Den femte är analysenheten som kan tolkas såsom att det är de enheter som observeras, till exempel elever som aktörer, lärares lektioner eller händelser som föräldramöten. Vi hade elever som aktörer och handlingarna var vad barnen lekte med. En grupp ritade och en grupp gjorde en stor snögubbe till exempel. Vi valde lekepisoderna efter vilka som bäst visade på Meads teorier som den signifikanta andra då barnen lekte i grupper inte individuellt.

4.5. Etiska överväganden

Vi har i enlighet med Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska riktlinjer, tagit hänsyn till de forskningsetiska principer som syftar till att skydda individen. Vi har varit medvetna om informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att de som deltar i en undersökning har rätt att bestämma över sitt eget deltagande. Vi har skrivit båda brev till skolledare samt personalen och vårdnadshavaren och de gav oss klartecken till att genomföra studien. Konfidentialitetskravet har vi tagit hänsyn till och skrivit om i vårt brev. Vi berättade vad som kommer att gälla för undersökningen och vad vi kommer att observera. Vi har förtydligat det ytterligare genom att skriva att endast vi forskare samt handledaren på högskolan har rätt att se det insamlade materialet och att det efter ett tag kommer att raderas.

Konfidentialitetskravet innebär att personer som deltar i en undersökning har rätt till att kunna vara säkra på att forskaren inte använder upplysningar så att deltagaren kan identifieras. Därför har vi avsiktligt enbart nämnt i studien att vi gjorde observationerna på en skola i Skåne och inte skrivit ut vilken skola eller mer exakt vart skolan befinner sig. Dessutom har vi fingerat namnen på informanterna.

Med nyttjandekrav menas att det insamlade materialet inte får användas till andra saker än att belysa frågeställningarna och det har vi förklarat att det kommer endast att användas till vårt examensarbete för att kunna genomföra vår studie (Christoffersen & Johannessen 2015)

5. Redovisning av resultat

I analys- och resultatdelen presenterar vi våra observationer som vi har utfört på en skola i Skåne. Barnen vi observerat är från årskurs ett, två och tre. Observationerna utfördes på barnens fritidstid under fri lek i utomhus- och inomhusmiljö. Resultatet vi fått från våra observationer har sedan analyserats och kopplats till Meads begrepp om den signifikanta andra, rollövertagande, förverkligande av jaget samt I och Me som en del av jaget. Vi har delat in observationerna i två delar och därefter har varje observationsresultat beskrivits i ett avsnitt och sedan efter det har det analyserats samt knutits till teorierna som vi valde.

5.1. Observation 1

Det är två barn, två flickor, som är utomhus och leker fritt när det snöar. De håller på att bygga en snögubbe med en innebandyklubba, en spade och en pinne. I början av observationen har barnen olika tankar och åsikter om hur de ska skapa snögubben.

Anna: Tar snö med spade och lägger den ovanpå snögubben. Flickan sitter på marken.

Flyttar snö med hjälp av innebandyklubban.

Sara: Vi tar först vatten sen snö.

Anna: Tack behöver inte mer.

Sara: Jo, det behöver mer.

Anna: klockan ringde in till mellanmål.

Sara: Vi håller den till efter mellis.

Anna: Trycka på med en pinne (gör och säger)

Anna: Jag måste ha sås

Sara: Sås gör det hård

Anna: Vi måste ta lim

Sara: Ta lim och sås

Anna: Vi måste gå till mellis

Ja vi går

Denna sekvens visar att barnens uppträdande mot varandra förändrades. Istället för att ha olika tankar och åsikter började de komplettera varandras och bygga vidare på den andras tankar. Genom att Anna sa att "sås gör det hårt" kopplar Sara det till lim som också har egenskapen att göra något hårt och hållbart. I observationen ser vi att barnen ej är överens i början men att de förhandlar med hjälp av varandra. Mead förklarar att i en social situation där personen anpassar sig själv omedvetet till de andra omkring sig, finns ingen självmedvetenhet, utan självmedvetenhet uppstår endast när personen tar eller är stimulerad till att ta den andras attityd (Mead 1976).

Begreppet signifikanta andra

När leken var i gång var flickorna inte överens, Sara var mer bestämd och ville visa att hon kunde mer än Anna. Men sen förändrades situationen genom att Sara kom överens med Anna när hon sa att de måste ha sås. Sara kopplade sin idé direkt till Annas tankar och då kom de överens. Det kan förklaras med att deras relation till varandra och deras gemensamma erfarenheter har påverkat situationen genom att de har förenat sina tankar om vad de vill göra.

Det finns en koppling till Meads begrepp (1976) i och med att kommunikation med andra samt de sociala erfarenheterna påverkar individens identitet samt individens relation till andra. Barnen verkar vara varandras signifikanta andra. Mead har belyst i sin teori att individen kan få sina tankar samt idéer från andra som inte är i det egna jaget eller att individen är medveten om det. Mead menade att när individen blir medveten om sin process då kan nya idéer framträda (Mead 1976).

Rollövertagande och anpassningsrespons

Anna: Jo, det behöver mer

Sara: Oj oj oj

Snögubbe ska inte vara så vi måste banka på den.

Anna: Nej, behöver inte mer

Sara: Jo

Nu blir den hög

Här ser vi en förändring av situationen från att båda flickorna var bestämda med vad de ville göra eller tänkte göra med sin snögubbe till att båda anpassar sig till den andres åsikter. Vår uppfattning av situationen är att båda flickor hade bestämt med sig själv vad de ville göra. Sen ser vi att Anna har accepterat vad Sara kom på. Vi ser ett rollövertagande där individen samspelar med andra i sin omgivning och integrerar det genom sin respons. Rollövertagande som begrepp förklarade Mead med att individen har en förbindelse mellan sig själv och andra individer i sin omgivning (Mead 1976).

Sara: Trycka på med en pinne

Anna: Jag måste ha sås

Anna: Sås gör det hård

Sara: Vi måste ta lim

Anna: Ta lim och sås

Sara: Vi måste gå till mellis

En del av det rollövertagandet är en anpassningsrespons och i situationen har Sara anpassat sig efter Annas vilja, genom att Sara har kopplat sin idé till det som Anna kom på. Det kan tolkas som att båda flickor har accepterat varandras idéer. Sara har blivit påverkad av den sociala situationen. Enligt Mead (1976) finns det en förbindelse mellan gesten hos en individ och med en annan individ som Mead kallade för anpassningsrespons. Vi menar att Anna har anpassat sin gest efter Saras gest, genom att

Sara har hittat en koppling till Annas idé som gjorde att de till sist kompletterade varandras idéer i leken. Anna kom på idén att hon behöver ha sås som kan göra det hårdare. Av observationen framgår att Anna inte hade den idén från början utan att hon kom på den senare. Det betyder att Anna inte har planerat att använda sås i sitt eget medvetande, men sen ser vi att Sara har kopplat direkt till Annas idé och föreslagit att de tar lim också. Att de inte är överens från början hindrar dem inte från att leka med varandra utan de fortsätter med att bygga snögubben. Om vi kopplar observationen till Meads begrepp den signifikanta andra så ser vi att både Anna och Sara har anpassat sig till varandras gester. Med Meads ord kan vi säga att individen inte kan utveckla ett jag utan att möta andra, samt att individen inte kan vara en individ om vi inte kan bli en annan genom att anamma andras attityder (Mead 1976).

5.2. Observation 2

Tre barn satt och ritade vid ett bord. De inspirerades av ett spel som heter Plants vs zombies 2 och det finns i olika versioner på Ipad, Tv samt Iphone och Android. Varje barn hade ett ritblock som de lagt bredvid varandra så att de bildar en bild med ritblocken. Barnen satt och ritade medan de pratade om vad de ritade utifrån spelet. Sam visade att han har mindre erfarenheter av spelet jämfört med Liam och Mario. Eftersom Sam har mindre kännedom om spelet vänder hen sig till Liam och inte till Mario. Medan Mario vänder sig både till Liam och Sam när han pratar. Dock verkar inte Sam intresserad av Marios uppmärksamhet.

Liam: Snygg zombie (till Mario).

Mario: Får jag rita en liten zombie i en, den finns på Tv.

Liam: Du får göra vilka zombisar du vill.

Sam: Kan du rita en grejsimojs till mig (till Liam)? Vilken färg har hajen?

Liam: Nej den har inte den färgen utan blå.

Sam: Aha okej. Den är blodig.

Liam: Har du inte sett det (till Sam)?

Sam: Nej det har jag inte.

Mario: Nu har jag ritat missilerna. Roboten är klar. Vilken är det (till Liam)?

Enligt Meads (1976) teori skriver man kontrakt och avger löften som man förbinder sig till. Situationen kan förändras, handlingen kan bli annorlunda än den individen själv väntade sig utföra, men hen är bunden av det kontrakt som hen har slutit. Hen måste göra vissa saker för att fortsätta att vara medlem i samhället. Sam har gett ett löfte om att han är med i leken från början så han är bunden till det. Mead menade att i vissa situationer kan det hända saker som individen inte tänkt på från början men det går att förändra. Kopplingen till Meads teori är att Sam är medlem i gruppen vilket betyder att Sam ska göra som andra i gruppen, för att han skulle kunna fortsätta att vara medlem i gruppen. Sam har inte kunskap om spelen vilket gör att det blir svårt för honom att fortsätta rita om någonting som är oklart för honom. Hans kompisar ifrågasätter om han gör rätt eller fel och hur det ska ritas. Sam har anpassat sig efter de andra i sin omgivning. Sam har påverkats av sina kompisar att han ska rita ett spel som han inte har erfarenhet av vilket betyder att individens identitet påverkas av andra i dess omgivning. I detta fall är Mario och Liam de signifikanta andra som påverkar Sam (Mead 1976).

Denna roboten har raket under sko och här under är lava (pekar) (till L)

Sam: Det är inte bra att döda den draken. Vill du veta varför?

Liam: Ja

Sam: Då kommer små drakar ut

Liam: Men då är det bra

Mario: Har du också ritat sån (pekar) (till S)?

Sam: Ja

Mario: Det finns bara en

Liam: Ja det finns bara en

Sam: Vi kan låtsas att det finns fler

Observationen visar att Sam har mindre kunskap om spelet. Det kan tolkas som att Sam vill göra något annorlunda för att kunna visa att han kan. När Sam satt och ritade en drake på sin teckning. Sam sa att han ville rita fler drakar än Mario och Liam. Liam och Mario sa då att det bara fanns en drake i spelet, men Sam svarade att vi kan låtsas att det finns flera stycken. Sam använder den respons han får från kompisarna och det hjälper honom att bygga sitt jag. Enligt Meads teori har Sam, Liam samt Mario användning av leken för att rita vad de vet om spelet. Det visar att barnen har använt sin respons och de

visar sina kunskaper om spelet. Enligt Mead är det den stunden då barn använder sin respons på ett stimulerande sätt som barn kan bygga sitt eget jag. Vi ser också att Sam har fantiserat att det skulle vara mer än en drake. Här finns en koppling till Meads begrepp dubbelgångare. Sam har sitt eget jag men han påverkas också av sin omgivning. Mead förklarade att motsatsen till dubbelgångare är de osynliga fantasikamraterna. Osynliga fantasikamrater är en del av jaget där barn skapar sin erfarenhet (1976).

Liam: Plant vs zombie 2.

Mario: Plattan eller telefon?

Liam: På Ipad finns det en zombie ...

Sam: Mini zombies är jättekonstigta

Mario: L får jag göra en robot? Den finns med i telefonen. Får jag göra den?

Liam: Det finns krabbrobotar. Du kan göra det. (Ritar vidare) Vad är det? (tittar på vad Mario ritat)

Mario: Planta som alla kommer ut ifrån

Liam: Den fungerar bra

Här får vi se att Liam och Mario har mer kunskap om spelet och att Liam är den som vet allra mest om spelet. Mario och Sam ställer sina frågor eller berättar sina idéer om vad de vill rita för Liam. Liam är i denna situation ledaren eftersom han vet mest. Liam har tagit sin roll som ledare och han vill förverkliga sitt jag inför de andra barnen i gruppen. För att kunna visa upp samt utveckla sin identitet behöver individen vara med andra, för att kunna pröva och återspegla de organiserade strukturerna hos sig själv (Mead 1976).

Sam: Undrar en sak ... kan göra en liten robot...

Liam: (Ritar på andras block) Bytt sida, kan du göra två sådana (till S). Så ritar jag ibland bang bang (samtidigt ritar). Jag ritar några döda plantor.

Sam: (Ritar tre moln. Tittar på vad L ritat) Kan du rita en sån stor zombie som den till mig som vänder till en annan?

Liam: (ritar på S paper) bang bang

Liam har förmåga att bygga sin relation med andra genom att han förklarar för andra hur det ska vara, hur det ska fungera och att de får göra vad de vill. I den här situationen har Liam bevisat sitt inre jag som har övervunnit över andras. Kopplingen till Mead är att när den inre personligheten blir överens med det yttre jagets identitet så förverkligas jaget i relation till andra (Mead 1976).

M ritar på Ls papper.

Liam: Vad är det? Tittar på vad M ritat. Finns det på riktigt?

Mario: Ja

Sam: Titta den

Liam: Ja den finns på ...

Sam: Jag har ritat en stor zombiehjärna

Liam: Kan jag byta plats? Jag vill sitta bredvid M eller kan ni byta plats?

Två av killarna byter stol.

Sam: Jag vill inte vara med i det kriget

Här ser vi att Sam inte vill fortsätta rita och att han vill avsluta det han kallar för kriget. Kopplingen till förverkligande av jaget är att Sam inte har blivit klar med sin inre personlighet i jaget och då kan han inte utveckla sitt yttre jags identitet. Enligt Mead ska både den personliga inre samt den yttre identiteten vara överens för att förverkligandet av ett jag ska bli möjligt, men det blir svårt för Sam att förverkliga sitt jag när han är med de andra två. Sam behöver ännu mer självförtroende för att han ska kunna vidareutveckla sin identitet (Mead 1976).

Liam: Snygg zombie (till Mario)

Mario: Får jag rita en liten zombie i en, den finns på Tv

Liam: Du får göra vilka zombisar du vill

Sam: Kan du rita en grejsimojs till mig (till Liam)? Vilken färg har hajen?

Liam: Nej den har inte den färgen utan blå

Sam: Aha okej. Den är blodig

Liam: Har du inte sett det (till Sam)?

Sam: Nej det har jag inte.

Mario: Nu har jag ritat missilerna. Roboten är klar. Vilken är det? (till Liam)

Liam: Den finns på Tv, en gammal piratman som Jack Sparrow

Mario: Vad håller du på med? (till Sam) Moln har en stor hjärna. Var är den till (till S)?

Liam: På Ipaden har chefen en stor hjärna.

Mario: Det var den jag menade. Här i hjärnan (pekar) (L ritar)

Sam var den som inte hade så stor kunskap om spelet vilket har lett till att han inte vill vara med. Enligt Meads teori I och Me är Sams jag ett objekt som består av både minnen och fantasi och det som Sam har visat är att han saknar minne till det spelet men det kompenserade han genom att fantisera men till slut vill han ändå inte fortsätta. Enligt Mead är Me den del som organiserar attityden samt den som tar olika roller och som behövs för att samspela med andra för att skapa Me i jaget. Mead har i sin teori förklarat att identitet tillhör I av jaget vilket kan betyda att Sam inte måste bli påverkad av andra för att utveckla sin identitet. Sam är här inte medveten om sin handling och kan därför överraska sig själv (Mead 1976).

6. Sammanfattande analys av resultat

I det här avsnittet kommer vi att sammanfatta vår analys av det resultatet som vi har fått från våra observationer. I vår undersökning har vi genomfört fyra observationer men vi valde två av dem eftersom vi ansåg att de var relevanta för studiens syfte. Vi valde att analysera materialet utifrån Meads teorier. I teoridelen fick vi insyn i Meads begrepp samt vad han menade med att individens identitetsskapande kan påverkas av barns fria lek samt vilka delar av jaget som är med i det skapandet. Mead menade att allt som finns i ett barns omgivning påverkar deras identitetsutveckling. Det som var viktigt med Meads teori är att vara uppmärksam på vad barn gör under leken och att kroppsspråk också inverkar. Vi observerade inte barnens kroppsspråk då det kräver extrem noggrannhet när man antecknar. Mead förklarade att individer påverkas av de signifikanta andra som finns i omgivningen.

Mead förklarade att den respons som barn får påverkar identiteten som barn skapar, alltså om jaget inte får respons av andra kan det påverka samspelet. I observation två har vi Sam som sökte respons för att känna sig säker i det som han höll på med, vilket han också fick av sina kompisar. Det visar att relationen har stor betydelse för att barn ska ge respons till varandra.

Från våra observationer och den efterföljande analysen fick vi belägg för att barns fria lek är viktig för att kunna utveckla samt skapa identiteten. Individen behöver alltid respons från andra i sin omgivning för att fortsätta att utvecklas eller genom att anpassa sig till andra eller tar andras attityder. Barn samlar allt i sitt eget I och Me i jaget och sen tar individen det som de tycker passar sin identitet genom anpassningsprocessen. Det har vi uppmärksammat i observation ett när flickorna inte var överens i början men att de sedan ändrade sig vilket visade att båda två har anpassat sig till den andras tankar. Det visar att individen använder sitt I i jaget samt att det betyder att barn använder det utan att tänka på det. Genom observationerna förstår vi att lek påverkar det egna jaget samt andras jag, vilket betyder att identiteten och personligheten är kopplade till varandra och att de skapas i samspel med andra och genom interaktion med andra, på så sätt kan individen förverkliga jaget. Utifrån Meads begrepp kunde vi få svar på vår frågeställning om hur olika former i jaget kan uppkomma via barns lek samt att det har betydelse för identitetsutvecklingen.

7. Diskussion

Vårt mål och syfte med studien är att synliggöra hur den fria leken kan vara en del av barns identitetsskapande. Lek är en del av barns lärande som vi nämnde i vår inledning samt som det står i styrdokumentet att leken är en viktig del av barns värld. Vi kommer att diskutera hela arbetet och vilka slutsatser vi har kommit fram till.

Enligt Tullgren (2004) som vi nämnde i början av studien är leken en pedagogisk metod samt ett uttryck för barns frihet och en naturlig företeelse för barn över hela världen. Genom studien kunde vi komma in mer på hur leken kan vara en del av det som påverkar barns identitet och som kan vara en process som fortsätter att utvecklas hos individen hela tiden. Enligt Tullgren (2004) är leken ett lärande i barns omvärld samt ett sätt för barn att pröva vuxnas liv genom att ta andras roller eller attityder. Lek för barn är oftast en positiv upplevelse där de kan visa upp sin kreativitet. Den är en självständig aktivitet samt ett sätt för barn att utveckla sin fysik, mentala förmåga och moral. Leken för barn betyder en kunskap och inläring på ett lekfullt sätt.

I vår studie har vi använt oss av olika begrepp från Meads teorier som vi ansåg var relevanta för vårt syfte samt frågeställning. Utan Meads teori och begrepp hade studien inte sett ut som den gör nu eftersom Mead har varit den röda tråden genom hela studien. Då vi använt Meads glasögon för att tittat på hur den fria leken med andra bidrar till barns identitetsskapande på fritidshem.

I resultatdelen har vi redovisat vilka delar av jaget som byggs hos barn under den fria leken. Utifrån resultatet i analysen med hjälp av den litteratur som vi haft tillgång till, kan vi dra slutsatsen att genom leken sker olika fenomen. Meads teori är att leken framkallar respons samt stimulering för barn hos sig själv och hos andra. Med det menade Mead att barn genom sin lek utnyttjar sin egen respons på ett stimuli sätt för att bygga sitt jag. Det fenomenet har vi sett med barn i observation två som ritade där Sam var på gång att bygga sitt jag genom att utnyttja responsen från sina kompisar. Barn i observation två samtalade med varandra hela tiden. Persson (2006) kom i sin forskning fram till att genom leken sker en dialog och den dialogen har stor inverkan på barnets kunskapsinhämtning. Persson (2006) ansåg att dialog är en metod för barn att upptäcka nya kunskaper och det märkte vi att Sam, som inte hade mycket erfarenhet av spelet, genom dialogen med de andra barnen ändå kunde delta i aktiviteten.

Mead (1976) förklarade i sin teori att barn genom sin lek tar andras attityder samt spelar olika roller. Leken bestämmer vad barn ska leka om leken handlar om att ta andra roller eller en annan typ av rollövertagande. Det som kom fram i vår observation var inte den leken där barn får använda andras attityd eller roller. Ihrskog (2006) nämnde i sin forskning att barn tar andras attityd när de får en förståelse av andra i sin omgivning. Med det menas att när barn förstår vad leken handlar om och vilken roll deltagarna har, så blir det lättare att barn kommer in i leken med en annan roll. Den signifikanta andra är en del av det rollövertagandet. Det bevisar att leken har stor påverkan på det som sker med barns identitet. Lek är barns egen process där de kontrollerar hur, när och var de använder sina olika attityder och roller.

I den litteratur som vi bekantat oss med är det bara en av forskarna som skriver om rollövertagande. I vår observation såg vi att barn har visat en del rollövertagning genom

det som Mead kallade för anpassningsprocessen. Båda flickorna i observation ett hade anpassat sig efter varandras tankar för att kunna fortsätta med sin lek och vi tror att relationen var en del av den anpassningen. Mead har förklarat att barn inte kan ta olika roller samtidigt utan de spelar en roll som är beroende av vilka roller de andra i omgivningen har.

Utifrån litteraturgenomgången har vi fått olika perspektiv på hur barn skapar samt utvecklar sin identitet. Lek har stor betydelse för barn och utan den kan barn inte vara en del av samhället och de kan heller inte kommunicera med sin omgivning. Barn utvecklar sin identitet genom leken där de har möjlighet att visa sina förmågor och kan använda sin fantasi.

Utifrån resultatet och analysen kunde vi konstatera att det inte alltid är lätt att se den respons som barnen ger varandra när de leker. Dessutom är I och Me inte alltid observerbart eftersom det är en intern psykologisk process. Responsen är viktig för att deltagarna i leken ska förstå varandra och fortsätta leken. Hur tydlig responsen är tror vi handlar om individerna och vilken lek de leker. Det betyder att I och Me bli svårt att definiera vid varje situation samt att de kan synas tydligt hos vissa barn men inte hos andra. Däremot såg vi barn i observation ett som hade använt sin fantasi som är en del av jaget, enligt Mead det som kallas för fantasikamrater. Vi såg i observation 1 ett tydligt exempel på förverkligande av jaget, men det saknades i observation två. Vi tolkar det som att båda barnen i observation ett kände sig säkra samt visade att de kunde det de höll på med. Det kan betyda att båda har förverkligat sitt jag som innebär att deras inre och yttre identitet är överens. Tvärtom såg vi i observation två att barnet Sam hade svårt med sin inre personlighet, vilket påverkade hans förverkligande av jaget. Vi drar slutsatsen att både leken och de signifikanta andra i individens omgivning påverkar identitetsskapandet och att det också kan bero på individen själv och dess utveckling av det inre och det yttre jaget. Det betyder att vissa barn kan ha stort behov av andra för att utveckla den identiteten, samtidigt kan andra barn vara i mindre behov av detta.

Ihrskog (2006) samt Persson (2006) ansåg i sina forskningar att barns identitetsskapande hör ihop med omgivningen och det som Mead kallade för den

signifikanta andra. Det innebär att de tre är överens om att barnets självförtroende och identitet påverkas av de relationer som barnet har till andra i sin omgivning och att responsen från dessa individer är central för barnets uppfattning av sitt eget jag. För barnen i observation ett verkar deras trygga relation till varandra leda till att de lyckas enas trots att de från början hade olika tankar och idéer.

Utifrån observationsresultatet har vi fått svar på vår frågeställning om hur individens identitet kan påverkas genom att vara med andra signifikanta andra samt hur identitetsskapande uppträder i leken. Även om observation 1 och observation 2 har gett oss olika infallsvinklar på hur barn kan skapa sin identitet så ser vi att leken har stor betydelse. Vi ser att leken kan se olika ut men att deltagarna är beroende av varandras respons för att fortsätta leken och att responsen och relationen till de andra är avgörande för hur identiteten sedan formas. Enligt Mead (1976) samt forskaren Tullgren (2004), Persson (2008) samt Johansson & Ljusberg (2004) är leken en viktig process där barn skapar och utvecklar sitt jag självet. Barn har ingen annan möjlighet än leken för att spela och leka och pröva olika idéer som de omsätter i olika situationer.

Den viktigaste slutsatsen som vi kan dra av studien är att leken har betydande påverkan på individens identitetsskapande. Att bygga identitet uppträder inte bara i leken utan alla som finns omkring individen samt deras relation till dem spelar också roll, särskilt den respons som de signifikanta andra ger. Med hjälp av Meads teorier kunde vi se hur jaget hos individen byggs samt vilka faktorer som kan vara negativa respektive positiva för identitetsskapandet.

7.1. Yrkesrelevans

I vår yrkesroll som lärare i fritidshem kommer vi att ha ett pedagogiskt ansvar för barn. Vårt ansvar är inte enbart att ge barnen daglig omsorg utan även att stötta deras identitetsutveckling. Det är viktigt att titta på hur barn skapar sin identitet och hur leken kan stötta denna utveckling. Leken är en central del av ett barns liv och det styrks i styrdokumentet för fritidshem. Leken och signifikanta andra är två viktiga delar av individens skapande, vilket innebär att mer kunskap kring dessa är viktigt för oss i vår kommande yrkesroll. En del i det pedagogiska ansvaret är att erbjuda barnen varierande

lekar som stärker deras identitetsutveckling och deras förmåga att samspela med andra i sin omgivning och det har vår studie fokuserat på.

FNs barnkonvention är ett styrdokument som all personal på fritidshem ska följa som berör barns mänskliga rättigheter och behandlar att alla barn har rätt till lek. Fritidshems undervisning ska enligt läroplanen för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet vara upplevelsebaserat, situationsstyrt, grupporienterat och utgå från barnens behov. Personalen på fritidshem ska även främja att barnen får ”lära tillsammans med andra genom lek ...” (Skolverket 2017, s24) Barnen ska genom lek få möjlighet till att pröva sin identitet och utveckla sin förmåga att kommunicera och samarbeta. Utifrån Meads teorier kan lärare i fritidshem använda kunskapen om den signifikanta andra för att till exempel hjälpa lärarna att dela upp barnen i grupper till aktiviteter, för att barnen ska få prova på nya kommunikationer som kan ge möjligheter att utveckla jaget hos barnen och samtidigt pröva sin identitet. Lärarna får en förståelse för betydelsen av identitetsskapandet i den fria leken med andra och ger barnen möjlighet till rollspelslekar på fritidshem för att utveckla sitt själv.

7.2. Metoddiskussion

I det här avsnittet diskuterar vi metoden som vi har använt för vår studie och de svårigheter som vi har mött som hade inverkan på resultatet och hur det skulle kunna vara annorlunda.

Inledningsvis var planen att vi skulle observera samt videofilma, men det gick inte att genomföra och det är förklaringen till att vi enbart har använt oss av observationer. Vi tänkte först genomföra hela vår observation utomhus men tyvärr gick det inte eftersom vädret var dåligt. Det snöade och det påverkade observationen då våra anteckningsblock blev alldeles blöta. Eftersom vi observerade utomhus var det svårt att höra exakt vad barnen sa. Vi skulle kunna göra alla observationer inomhus, för att se om det hade haft någon effekt på resultatet. Nackdelar med observation som metod var att vi hade svårt med att anteckna barns kroppsspråk noggrant. Om vi hade använt videoinspelning anser vi att det skulle ha gett oss andra resultat från observationen.

En förbättring eller ett alternativ till vårt upplägg skulle vara är att vi hade observerat en annan dag då barnen till exempel lekte ”frisör” som pedagogerna på fritishemmet berättade om för oss att barnen ofta lekte. Leken går till så att barnen med hjälp av pedagoger leker frisörsalong. Barnen har fått ett rum som de gjorde till en salong. Rummet har sina egna öppettider och eget material där de förbereder för att göra massage, manikyr och hårklippning. I samtal med pedagoger ansåg de att vi kunde se ett tydligt rollövertagande samt vuxenattityd under den leken. Det kunde vara en möjlighet till att ser mer samt för att få ett tydligare resultat än det som vi fått nu.

7.3. Förslag till fortsatt forskning

Som förslag till fortsättning på den här studien kan man undersöka och se vilken roll fritidspedagoger har och hur de kan bidra till att påverka barns identitetskapande genom styrda aktiviteter. Man skulle kunna intervjua pedagoger samt observera dem och se på vilket sätt pedagogerna kan påverka den utvecklingen. Om vi skulle gått vidare med vår undersökning skulle vi kunna ha använt oss av Meads teorier om lek och spel.

8. Referenser

Berg, Lars-Erik (2001). Varifrån kommer då detta jag, om jaget och Me. *Utbildning & demokrati*. Vol 10, NR 3, 67-83.

Christoffersen, Line & Johannessen, Asbjørn. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Gustafson, Katarina (2006). *Vi och dom i skola och stadsdel: barns identitetsarbete och sociala geografier*. Diss. Uppsala : Uppsala universitet

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:168601/FULLTEXT01.pdf>.

Ihrskog, Maud (2006). *Kompisar och kamrater: barns och ungas villkor för relationsskapande i vardagen*. Diss. Växjö : Växjö universitet

<http://nu.diva-portal.org/smash/get/diva2:206823/FULLTEXT01.pdf>.

Johansson, Inge & Ljusberg, Anna-Lena (2004). *Barn i fritidshem; individ, omvärld och lärande/forskning nr 21*. Lärarhögskolan i Stockholm.

https://www.researchgate.net/profile/Inge_Johansson/publication/265480881_Barn_i_fritidshem/links/551b75710cf2bb754078d232/Barn-i-fritidshem.pdf.

Mead, George Herbert (1976). *Medvetandet, jaget och samhället: från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos.

Palla, Linda (2011). *Med blicken på barnet: om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik*. Diss. Malmö: Lunds universitet.

Persson, Christel. (2006). Nya former för lärande, leken som ett redskap. *NorDiNa*. Vol. 2, nr 1, s. 60-73

<https://www.naturfagsenteret.no/binfil/download2.php?tid=1509870>.

Persson, Sven. Vetenskapsrådet, (2008). *Forskning om villkor för yngre barns lärande i förskola, förskoleklass och fritidshem.*

http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/7162/VR2008_11.pdf?sequence=1&isAllowed=y (2018-02-03).

Skolverket. (2017). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2017.* [Stockholm]: Skolverket.

Tullgren, Charlotte. (2004). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet.* Diss. Lund: Lund universitet.

http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/7828/valreglerade_friheten.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Unicef (u.å). *Barnkonventionen.* <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full> (2018-01-24).

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Stockholm

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>.

Williams, Pia, Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Barns samlärande: en forskningsöversikt.* Stockholm: Statens skolverk.

9. Bilagor

9.1. Bilaga 1 informanter 1

Kristianstad
University
Sweden

Hej personal ute i verksamheten!

Vi är två studenter från Kristianstad högskola som läser till lärare i fritidshem och går vår sista termin. Vi jobbar nu med vårt examensarbete och ska göra en studie som inriktar sig mot barns lärande i samspel med andra i den fria leken i en utomhus miljö på fritidshem. Till vår undersökning hade vi tänkt göra observationer av barn som är mitt uppe i sin fria lek utomhus och intervjua några barn under vecka 8. Vi hade tänkt dokumentera med ljudinspelning, videoinspelning och göra anteckningar.

Därför undrar vi om ni är intresserade av att delta i vår studie. Om ni skulle ha några frågor så tveka inte att höra av er till oss.

@ maisam_8332@hotmail.com eller molle_999@hotmail.com

Maisam 0760510880

Malin 0736592395

Med vänliga hälsningar

Maisam Kalaf och Malin U Nordström

- Skolan är intresserad av att delta i undersökningen.
- Skolan är inte intresserad av att delta i undersökningen

Datum

Namnteckning

9.2. Bilaga 2 informanter 2

Hej vårdnadshavare!

Vi är två studenter från Kristianstad högskola som läser till lärare i fritidshem och går vår sista termin. Vi jobbar nu med vårt examenarbete och ska göra en studie som inriktar sig mot barns lärande i fri lek utomhus på fritidshem.

Till vår studie vill vi göra observationer av barn som leker tillsammans fritt utomhus och intervjua några barn på fritidshem under vecka 8. För dokumentation behöver vi kunna ljudinspela och/eller videofilma. Därför undrar vi om ert barn får tillstånd att delta i vår studie och om ni ger tillstånd till att ert barn videofilmas och/eller ljudinspelas.

I resultaten vi få av undersökningen kommer inga namn riktiga namn nämnas utan vi kommer byta namn på de medverkande och vi kommer inte skriva ut vilken skola undersökningen genomförs på. Examenarbetet kommer att arkiveras på Kristianstad högskola. Videoklippen kommer endast att observeras av oss två samt vår handledare och sedan raderas.

Om ni har några frågor eller har ångrat er om ert barn får delta i undersökningen eller inte kan ni kontakta oss på;

@ maisam_8332@hotmail.com eller molle_999@hotmail.com

Maisam 0760510880

Malin 0736592395

Med vänliga hälsningar *Maisam Kalaf och Malin U Nordström*

- Som vårdnadshavare ger jag tillstånd till att mitt barn deltar i studien och videofilmas.
- Som vårdnadshavare ger jag tillstånd till att mitt barn deltar i studien men inte videofilmas.
- Som vårdnadshavare ger jag inte tillstånd till att mitt barn deltar i studien.

Vårdnadshavarens namn

Datum

Elevens namn